

การศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)*
THE STUDY OF A PUBLIC WELFARE NETWORK OF THAI SAṄGHA IN THE
CORONAVIRUS DISEASE (COVID-19) PANDEMIC SITUATION

ณัชพล ศิริสวัสดิ์

Natchapol Sirisawad

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

Email: Natchapol.S@chula.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) 2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และ 3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืน โดยเป็นการวิจัยเอกสารที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระจากเอกสารทางวิชาการที่สำคัญ

ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการก่อตัวของเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยประกอบด้วย การมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 การสนองพระดำริของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก และการสร้างบทบาทการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม 2. รูปแบบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แบ่งออกได้เป็นการดำเนินงานที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแกนกลาง และการดำเนินงานที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นแกนกลาง 3. แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ให้มีความยั่งยืน ประกอบด้วย การพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรภาครัฐ การฝึกอบรมความรู้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ให้กับพระสงฆ์ และการถอดบทเรียนการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์

คำสำคัญ: งานสาธารณสงเคราะห์; โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19); เครือข่าย

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the formation of a public welfare network of Thai Saṅgha in the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic situation, 2. To study the public welfare operations of the Thai Saṅgha in the COVID-19 pandemic situation, and 3. To analyze the method of establishing the public welfare network of the Thai Saṅgha for sustainability. Documentary research was used as the principal methodology by analyzing the data with content analysis from significant academic documents.

The results of the study revealed that there were three factors contributing to the formation of the Thai Saṅgha public welfare Network: 1. The strategic plan for reforming Buddhist affairs from 2017 to 2021, 2. The reaction to the idea of Somdet Phra Ariyavongsagatanana, the Supreme Patriarch of Thailand, and 3. The purpose to create their own roles in social work. Secondly, the main elements of public welfare operation of the Thai Saṅgha in the situation of the COVID-19 pandemic could be divided into 1) the activities run by the Office of Public Welfare of the Saṅgha Supreme Council of Thailand as a core managing centre and 2) the activities run by public training units belonging to sub-district administration as a core managing centre. Finally, the method for establishing the public welfare network of the Thai Saṅgha for sustainability consisted of 1) developing cooperation with government organization networks, 2) training public welfare operation for monks and 3) gaining lesson-learnt knowledge from Buddhist public welfare.

Keywords: Public Welfare; Coronavirus Disease 2019 (COVID-19); Network

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยเป็นวงกว้าง วิกฤตการณ์ทางด้านสาธารณสุขครั้งนี้ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนในการใช้ชีวิตประจำวันสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) สถาบันต่างๆ ในสังคม เช่น สถาบันการเมือง สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัว เป็นต้น ต่างต้องปรับรูปแบบการสื่อสาร การบริหารจัดการ และการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนผ่านเทคโนโลยีออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทจนเริ่มกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคมเช่นกัน ดังจะเห็นได้จาก ความพยายามในการปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการ

ดำเนินงานของคณะสงฆ์ไทยให้สามารถเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและสถานการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภายหลังการประชุมของมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2561 ที่ได้มีมติเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้คณะสงฆ์ไทยกำหนดบทบาทการดำเนินงานโดยการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และมุ่งเน้นงานที่ตอบโจทย์ต่อการแก้ปัญหาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทั้งของ พระพรหมบัณฑิต (2558) และชลวิทย์ เจียรจิตต์ (2559) พบว่า สาเหตุของความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานของคณะสงฆ์ไทยเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกและภายใน กล่าวคือ (1) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการปรับรูปแบบการบริหารจัดการของคณะสงฆ์โดยนำองค์ความรู้สมัยใหม่เข้ามาวิเคราะห์และสร้างการเรียนรู้ให้ดีขึ้น เพื่อช่วยสนับสนุนให้คณะสงฆ์สามารถปรับวิธีการดำเนินการภายในให้มีประสิทธิภาพขึ้น (2) ปัจจัยภายใน คือ คณะสงฆ์ไทยขาดแผนยุทธศาสตร์และโครงการดำเนินงานที่ชัดเจน จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาภารกิจของคณะสงฆ์ไทย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณูปการ ด้านการศึกษสงเคราะห์ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และโครงการที่จะดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นผลให้ไม่สามารถกำหนดกิจกรรมและประเมินผลความสำเร็จได้ ทางมหาเถรสมาคมจึงเห็นถึงความจำเป็นที่คณะสงฆ์ไทยจะต้องปฏิรูปแนวทางการดำเนินงานให้เชื่อมโยงกับพลวัตของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมทั้งกำหนดเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมร่วมกัน

หากพิจารณาจากภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน งานสาธารณสงเคราะห์ถือเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมโดยตรง พระเทพปวรเมธี (2562) ได้วิเคราะห์ให้เห็นพลวัตของการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับงานสาธารณ-สงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันว่า งานด้านนี้แต่เดิมจะเน้นให้เห็นถึงความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างวัดกับชุมชน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ถูกฉีกแรงด่วน เช่น การเกิดภัยธรรมชาติ โรคระบาด วิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น คณะสงฆ์จึงได้เข้าไปมีบทบาทในการสงเคราะห์ผู้คนในสังคม อย่างไรก็ตาม ในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ภารกิจงานสาธารณสงเคราะห์ได้เน้นไปที่การสร้างเครือข่ายการดำเนินงาน เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการดำเนินงานให้มีความหลากหลาย รวมทั้งการประสานความร่วมมือเพื่อยกระดับกระบวนการสงเคราะห์ผู้คนในสังคมให้มีความยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของพินิจ ลาภานานนท์และสายชล ปัญญาชิต (2563) ที่เห็นว่า การจะสร้างงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยอย่างยั่งยืน ต้องสนับสนุนให้คณะสงฆ์มุ่งเน้นการดำเนินงานที่เป็นลักษณะอาสาสมัคร ซึ่งตั้งอยู่บนฐานความคิดที่สำคัญคือการมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งเครือข่ายองค์กรอาสาสมัครของคณะสงฆ์ เครือข่ายองค์กรสาธารณสงเคราะห์วิพุทธที่มีผู้คนในสังคมร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม เครือข่ายภาควิชา

การ และเครือข่ายภาครัฐราชการเข้ามาบูรณาการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งในมิติประเด็นความเชี่ยวชาญหรือมิติพื้นที่ของการดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่มีแนวโน้มที่จะขยายตัวเป็นวงกว้างและกลายเป็นปัญหาที่กำลังฝังรากลึกในสังคมไทย งานของเฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (2563) ได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่มีความซับซ้อนและจำเป็นต้องสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในทุกมิติ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการกระจายอำนาจออกจากศูนย์กลาง รวมทั้งการผลักดันให้เกิดเครือข่ายการพึ่งพาตนเองให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบันได้

ดังนั้นบทความวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์บทบาทงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยทั้งในมิติการก่อตัวและการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อสะท้อนภาพการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน รวมทั้งวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืนร่วมด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการทั้งจาก หนังสือ รายงานงานวิจัย บทความ ข้อเขียน วารสารที่มีความสำคัญและสะท้อนให้เห็นการดำเนินงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผ่านเกณฑ์สำคัญสองประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง เป็นเอกสารทางวิชาการที่ศึกษาการดำเนินงานเกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยที่มีสำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นเครือข่ายในการดำเนินงานหรือให้การสนับสนุน และประการที่สอง เป็นเอกสารทางวิชาการที่ศึกษาการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของบทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งชาย โปธิสิตา (2562) ได้อธิบายว่าเป็นการสกัดสาระสำคัญของเนื้อหาที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยหรือการลงพื้นที่มีรูปแบบที่หลากหลาย การวิเคราะห์สาระสำคัญจะช่วยให้สามารถแสดงผลการวิจัยได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษานี้จึงเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่มีความสำคัญและสะท้อนให้เห็นการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเครือข่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการศึกษาออกเป็น 3 ประการ ได้แก่

1) การก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การที่คณะสงฆ์ไทยภายใต้การนำของสำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดยมีสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า กรรมการมหาเถรสมาคมและเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นประธานกรรมการ สามารถเป็นแกนกลางในการระดมความร่วมมือ เพื่อผลักดันให้คณะสงฆ์ไทยในระดับพื้นที่จังหวัดต่างๆ ดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือและเกื้อกูลประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางด้านสาธารณสุขในครั้ง นี้ โดยมีปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยดังนี้

ประการที่หนึ่ง การมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ได้นำมาสู่การกำหนดให้สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมรับผิดชอบดำเนินโครงการที่สำคัญ 2 โครงการ ประกอบด้วยโครงการส่งเสริมความร่วมมือเครือข่ายและโครงการสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสังคม ทั้งนี้ภายหลังจากการประกาศแผนดังกล่าว สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวของคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ในการจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด รวมทั้งการรายงานผลการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ระดับจังหวัดให้ตรงตามรอบการรายงานที่กำหนดโดยสำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม การมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 จึงเป็นปัจจัยตามลักษณะสายการบังคับบัญชาที่ช่วยให้คณะสงฆ์วางโครงสร้างการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ให้เกิดการประสานงานระดับพื้นที่ จนเป็นหนึ่งในปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการก่อตัวเครือข่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ขึ้นได้

ประการที่สอง การสนองพระดำริของเจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เริ่มเข้าสู่ภาวะการระบาดเป็นวงกว้าง สำนักงานเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช ได้เผยแพร่หนังสือที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกมีถึง

ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยใจความสำคัญคือการกล่าวถึงความเป็นห่วง สถานการณ์โรคระบาดที่จะกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม โดยทรงดำริว่าสถาบันทาง พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่อยู่ร่วมกับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน หากวัดต่างๆ จะสมัครใจ ร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมในชุมชนที่ตั้งอยู่ ดำเนิน กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบความยากลำบากได้จะถือเป็นกุศลครั้ง สำคัญที่คณะสงฆ์ไทยได้ช่วยเหลือสังคม ดังนั้น พระดำริแห่งความห่วงใยในชีวิตความเป็นอยู่ของ ผู้คนในสังคมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางด้านสาธารณสุขนี้จึงเป็นแรงผลักดันให้คณะ สงฆ์ไทยร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในรูปแบบโรงพยาบาลขึ้นทั่วประเทศ หรือการ จัดตั้ง“ตู้ปันสุข” ที่คณะสงฆ์หลายแห่งได้นำมาใช้เป็นกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในการแจกจ่าย อาหารเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากร่วมด้วยอันแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยของคนไทยที่มี น้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นตามหลักพรหมวิหาร 4 ในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (อง.ปญจก. 22/192)

ประการที่สาม การสร้างบทบาทการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม กล่าวคือ คณะสงฆ์ไทยตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคม สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด และคณะสงฆ์ระดับพื้นที่ต่างตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนา บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมเพื่อให้สถาบันพระพุทธศาสนายังสามารถดำรงอยู่ ได้ท่ามกลางความท้าทายของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งวางเป้าหมายให้ กิจกรรมสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงศรัทธาของ พุทธศาสนิกชนที่มีต่อคณะสงฆ์ไทยต่อไป จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีผลต่อทัศนคติและมุมมองของผู้คนในสังคมที่มีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา อีกทั้งการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารของคณะสงฆ์ไทยในเชิงลบ ก็ยิ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ทางคณะสงฆ์ต่าง ตระหนักและเข้าใจถึงสถานการณ์ดังกล่าว จึงได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมอย่าง เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นผ่านงานด้านสาธารณสงเคราะห์โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น การจัดตั้งโรงพยาบาล การมอบถุงยังชีพ การจัดพื้นที่ของวัดให้เป็น โรงพยาบาลสนาม เป็นต้น ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น การ สร้างบทบาทการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการขับเคลื่อน กิจกรรมร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายระหว่างคณะสงฆ์ไทยกับองค์กรภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล และองค์กรภาคเอกชน

จะเห็นได้ว่าการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีเป้าหมายเพื่อให้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะ สงฆ์ไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จุดเด่นที่ปรากฏอย่างชัดเจนคือการเปิดพื้นที่ให้กับองค์กร ภายนอกสามารถเข้ามาดำเนินกิจกรรมร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายได้มากขึ้น ดังจะเห็นได้ จากการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การ

ใช้พื้นที่ของวัดให้เป็นพื้นที่ตรวจค้นหาผู้ป่วยเชิงรุก เป็นพื้นที่การรับวัคซีนของชุมชน หรือเป็นโรงพยาบาลสนาม นอกเหนือจากการมอบสิ่งของบริจาคซึ่งเป็นรูปแบบดั้งเดิมของงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตามการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ยังจำเป็นต้องอาศัยการผลักดันระดับนโยบายให้มีความยั่งยืน โดยสามารถเริ่มต้นจากการพัฒนาศาสนทายาทรุ่นใหม่ให้มีความพร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในช่วงที่สังคมไทยเผชิญกับเหตุการณ์ภัยพิบัติ วิกฤตการณ์ทางสาธารณสุขหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่คณะสงฆ์จะเข้าไปช่วยเหลือและเกื้อกูลได้

2) การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ การแสดงบทบาทของคณะสงฆ์ไทยในการให้ความช่วยเหลือ เกื้อกูลและสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสงเคราะห์หรือยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ในช่วงเวลาของการแพร่ระบาดนับตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา คณะสงฆ์ไทยได้แสดงบทบาทในฐานะสถาบันทางสังคมที่สามารถเป็นกลไกช่วยเหลือและเกื้อกูลผู้คนที่ประสบปัญหา โดยหากพิจารณาจากการศึกษาวิจัยเอกสารทางวิชาการที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมร่วมเป็นเครือข่ายการดำเนินงานหรือให้การสนับสนุน และเอกสารทางวิชาการอื่นๆ จะสามารถแบ่งรูปแบบการดำเนินงานออกได้เป็น 2 รูปแบบกล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 การดำเนินงานที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแกนกลาง มีลักษณะการดำเนินงานที่เน้นบทบาทของประธานกรรมการ และคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดยการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ครอบคลุมตั้งแต่การเปิดรับบริจาคเพื่อจัดทำถุงยังชีพ การส่งต่อและสนับสนุนความช่วยเหลือไปยังคณะสงฆ์ระดับพื้นที่จังหวัด ตลอดจนการเยี่ยมพื้นที่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งนี้ การดำเนินงานในส่วนนี้ได้รับความร่วมมือทั้งจากเครือข่ายองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และคณะสงฆ์ เนื่องจากมีผู้นำที่มีอำนาจเชิงบารมี (Charismatic Authority)¹ เป็นภาพแทนหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรม ทั้งนี้การดำเนินงานที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแกนกลางส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานที่มีหน่วยงานภาครัฐในสังกัดกรุงเทพมหานครหรือกระทรวงมหาดไทยเข้ามาสนับสนุน อีกทั้งยังมีเครือข่ายองค์กรภาคเอกชนเข้ามาร่วมผลักดันและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมด้วย

เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นแกนกลาง จะเห็นได้ว่าในระดับนโยบายเป็นการดำเนินการเพื่อให้คณะสงฆ์สายการ

¹ อำนาจเชิงบารมีเป็นสิทธิอำนาจหรือความชอบธรรมในการดำเนินกิจกรรม โดยกลุ่มผู้นำที่มีอำนาจเชิงบารมีมักเกิดขึ้นจากความกล้าหาญ ความเสียสละหรือการมีจริยธรรม ซึ่งผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำตามกลุ่มวัฒนธรรมมักได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจเชิงบารมี (สุภางค์ จันทวานิช, 2559)

ปกครองที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของมหาเถรสมาคม ตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ได้เรียนรู้แนวทางการดำเนินงานเครือข่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ที่มีการร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้คณะสงฆ์สามารถยกระดับการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนและเข้มแข็งขึ้น ขณะที่ในระดับปฏิบัติการ การที่สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นปัจจัยผลักดันประการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้มาตรการทางด้านสาธารณสุข การบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในภาวะวิกฤตเร่งด่วน รวมทั้งการใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย

รูปแบบที่ 2 การดำเนินงานที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นแกนกลาง จะเห็นได้ว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล² เป็นหน่วยการดำเนินงานของคณะสงฆ์ไทยที่มีขอบเขตพื้นที่ความรับผิดชอบอยู่ในระดับชุมชน การดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงเกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและผู้คนที่อยู่ในระดับชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้ส่งผลให้เกิดการดำเนินกิจกรรมทั้งการเปิดโรงงานให้กับผู้ที่ประสบปัญหาขาดแคลนรายได้ การบริจาคสิ่งของอุปโภคบริโภคแก่สมาชิกในชุมชน การแจกจ่ายอุปกรณ์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมทั้งการถือฤกษ์ให้สมาชิกในชุมชนสามารถใช้พื้นที่วัดรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพร่วมกัน ถือได้ว่าการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีส่วนร่วมสนับสนุนบทบาทการสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ไทยให้ช่วยเหลือผู้คนในสังคมได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม มหาเถรสมาคมสามารถส่งเสริมให้มีการรวบรวมหรือจัดทำรายงานเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ขึ้นได้ จะช่วยพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ให้กับคณะสงฆ์ไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสังคมได้ต่อไปในอนาคต

²หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาและช่วยเหลือชุมชน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมาย ทั้งนี้ภารกิจของหน่วยอบรมประชาชนสามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นในชุมชนมีทั้งสิ้น 8 ด้าน ได้แก่ ศิลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญู กตเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม (พระสุธีรัตนบัณฑิต และสายชล ปัญญชิต, 2563)

ภาพที่ 1 สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า กรรมการมหาเถรสมาคมและประธานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และคณะผู้บริหารเขตสาทร พร้อมทานบติ มอบชุดเครื่องบริโภคแก่ผู้ประสบความยากลำบาก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้เปราะบางทางสังคม เด็ก เยาวชน (ภาพจาก Facebook ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม วันที่ 20 พ.ค. 2563)

ภาพที่ 2 พระราชรัตนเวที รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ในฐานะผู้นำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลปากน้ำโพ ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (พระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ, 2563)

3) แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืน สำหรับการวิเคราะห์แนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืน เป็นการแสดงให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้หรือกระบวนการดำเนินงานที่จะเป็นปัจจัยเอื้อให้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยสามารถนำเสนอเป็นแนวทางที่สำคัญได้ดังนี้

แนวทางที่ 1 การพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรภาครัฐ กล่าวคือ การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยมีภารกิจที่ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากลำบาก รวมทั้งการพัฒนากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ดังนั้น การที่คณะสงฆ์ไทยสามารถอาศัยความร่วมมือด้านกำลังคนหรืองบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจที่สอดคล้องกัน เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชนและกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในสังกัดกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาสังคมและสวัสดิการในสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมอนามัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น จะช่วยแบ่งเบาภาระการดำเนินงานทั้งส่วนของคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาร่วมมือกันได้นอกจากนี้ การบูรณาการการทำงานจะช่วยยกระดับการบรรเทาทุกข์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์โดยการประสานงานเป็นเครือข่ายจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่

การดำเนินงานได้ จึงสามารถนำงบประมาณและกำลังคนของเครือข่ายไปช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่อื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างทั่วถึง

แนวทางที่ 2 การฝึกอบรมความรู้การดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ กล่าวคือ คณะสงฆ์ไทยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ทั้งพระสังฆาธิการ พระสงฆ์ สามเณรหรือบุคลากรของวัด ได้เข้าใจหลักการพื้นฐานของการดำเนินกิจกรรมสาธารณสุขสงเคราะห์ในชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้มาตรฐานการทางสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ร่วมด้วย ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้พระสงฆ์ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์สามารถประเมินสถานการณ์พื้นฐานของชุมชนที่เข้าไปดำเนินกิจกรรมได้ อีกทั้งช่วยส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถกำหนดหรือพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนจนเป็นการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ร่วมกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ กล่าวคือ สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมควรร่วมมือกับภาคีเครือข่ายการดำเนินงานจัดทำถอดบทเรียนบทบาทของคณะสงฆ์ไทยกับการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยรวบรวมฐานข้อมูลพระสงฆ์ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมที่เข้ามามีบทบาทร่วมกับคณะสงฆ์ไทยในการช่วยเหลือและเกื้อกูลผู้คนในสังคม รวมทั้งการจัดตั้งคณะทำงานฝ่ายวิชาการของสำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเพื่อวิเคราะห์ SWOT เกี่ยวกับเครือข่ายงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน เพื่อให้สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมสามารถกำหนดแผนยุทธศาสตร์และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ผู้คนในวิกฤตการณ์ทางด้านสาธารณสุขได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยสนับสนุนให้คณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดต่างๆ เห็นถึงความพยายามผลักดันและสนับสนุนงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของสำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมที่ต้องการแบ่งเบาภาระของคณะสงฆ์ระดับพื้นที่ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นการก่อตัวของเครือข่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะเห็นได้ว่าบทบาทของคณะสงฆ์ไทยตามสายการบังคับบัญชา เช่น มหาเถรสมาคม สำนักงานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เป็นต้น ยังคงมีบทบาทนำในการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในเครือข่ายของคณะสงฆ์ไทย ได้อย่างเป็นรูปธรรมและขยายสู่วงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อาภาภิโร และคณะ (2556) ที่เห็นว่าการพัฒนาเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาจำเป็นต้อง

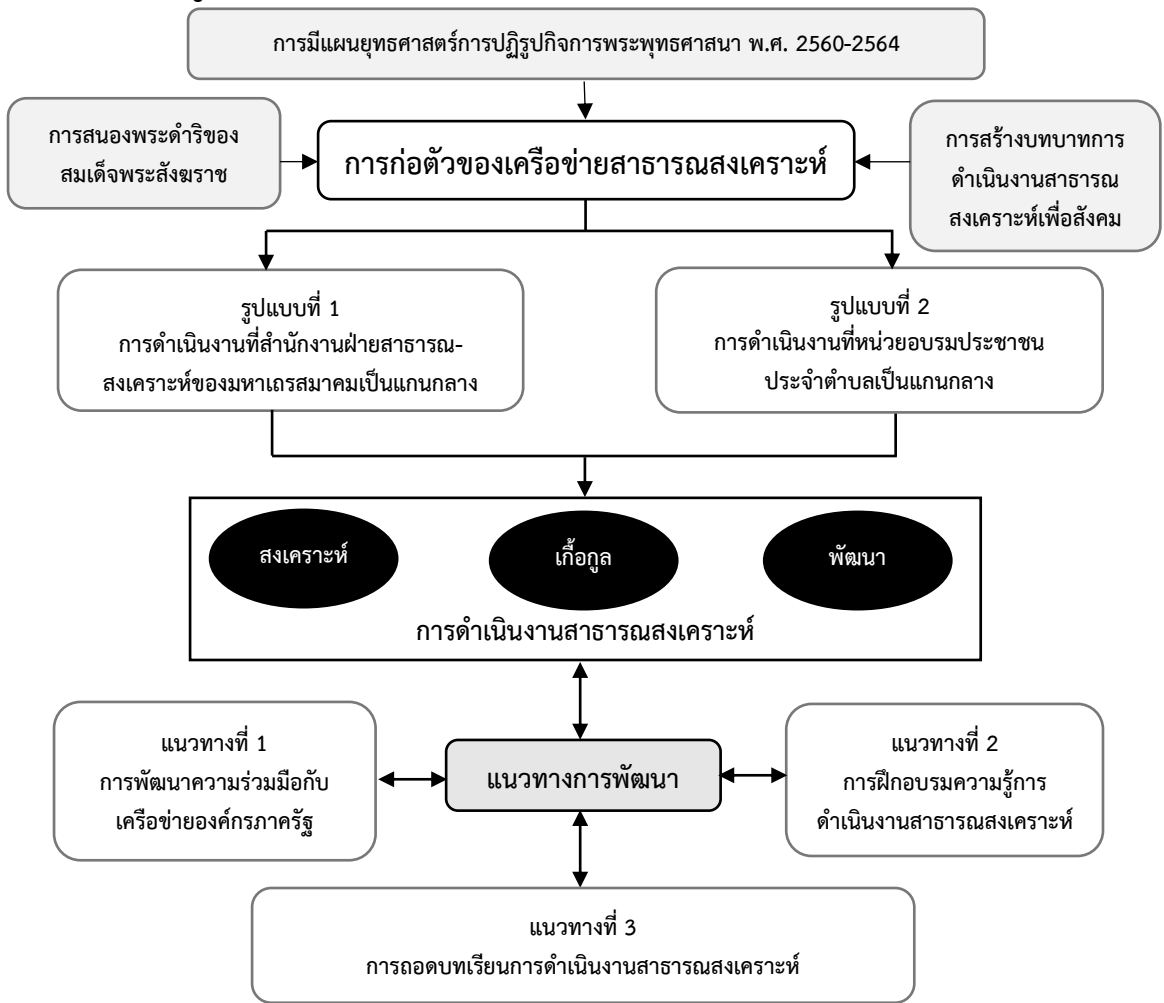
อาศัยความร่วมมือจากคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองในการให้การยอมรับหรือส่งเสริมการดำเนินงาน ดังจะเห็นได้จากเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ เช่น การสร้างเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ เครือข่ายสังฆะเพื่อสังคม เครือข่ายการพัฒนาสังคม ตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นต้น ต่างมีการปรับทิศทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายหรือโครงการของมหาเถรสมาคมมากขึ้น นอกจากนี้งานของ พินิจ ลาภานานนท์ สายชล ปัญญาชิต และกุเบศ วณิชชานนท์ (2564) ยังมีความเห็นสอดคล้องกับบทความวิจัยนี้ว่าการพัฒนาเครือข่ายในลักษณะ “บวร” รวมทั้งการบูรณาการกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ร่วมกับเครือข่ายภาครัฐที่เน้นการช่วยเหลือและเกื้อกูลสังคมดังที่คณะสงฆ์ได้ดำเนินการอยู่ จะส่งผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมให้มีความเข้มแข็งขึ้น

ในส่วนของประเด็นการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ไทยได้ใช้ สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการช่วยเหลือประชาชน ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ (2564) ซึ่งได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลถือเป็นหน่วยงานที่คณะสงฆ์ไทยจัดตั้งขึ้น โดยมีเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาและให้การช่วยเหลือชุมชน ดังนั้น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหลายจังหวัด เช่น นครสวรรค์ สระบุรี สระแก้ว พัทลุง เป็นต้น ได้ดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อีกทั้งยังเป็นกลไกร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อเฝ้าระวังการแพร่ระบาดที่อาจจะเพิ่มขึ้นอีกด้วย อย่างไรก็ตาม งานศึกษาของพระครูสุทิวรญาณ (2564) ที่ศึกษาเฉพาะบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระครูพิศิษฐ์ฯ ประชานาถ สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างจากบทความวิจัยนี้ งานศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นศักยภาพและเครือข่ายเฉพาะบุคคลแตกต่างจากการใช้อีกร้อย่างเป็นทางการที่จัดตั้งโดยมหาเถรสมาคมเป็นผู้นำการดำเนินกิจกรรมด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยหลักการสำคัญที่พระครูพิศิษฐ์ฯ ประชานาถยึดถือในการดำเนินงานคือ “การมีจิตอาสา” ซึ่งถือเป็นอุดมการณ์สำคัญที่ผลักดันให้การดำเนินงานของท่านได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่ท่านเข้าไปร่วมดำเนินกิจกรรมด้วย

ขณะที่ประเด็นแนวทางการสร้างเครือข่ายงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เพราะถือเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตามกฎหมายในการบริการสาธารณะด้านต่างๆ อีกทั้งคณะสงฆ์ไทยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานและการถอดบทเรียนการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรของคณะสงฆ์ไทยที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมมีองค์ความรู้ที่จะปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย ดังที่วุฒินันท์ กันทะเตียน (2563) ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่าการ

ดำเนินกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชน ชุมชน สังคม เป็นกิจกรรมที่สังคมเห็นร่วมกันว่าเป็นประโยชน์หรือนำมาซึ่งความดีงามต่อสังคม เป็นผลมาจากกุศลจิตที่ประกอบด้วยคุณธรรม โดยหากพิจารณาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมเสริมหนุนภายในจิตใจ และหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมภาคปฏิบัติในการแสดงออกเพื่อช่วยเหลือสังคม ในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการสงเคราะห์ที่มีความเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากต้องอาศัยหลักคุณธรรมสำหรับพินิจไตร่ตรอง คือ หลักของพระธรรมวินัยเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานสำหรับพระภิกษุ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 3 เครือข่ายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

เมื่อพิจารณาแผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการดำเนินงาน สาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางพุทธศาสนาและนโยบาย ทางสังคมเข้ามาร่วมสนับสนุนด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้ยกระดับให้ภารกิจงานสาธารณสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์ไทยให้มีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอกมากขึ้น คณะสงฆ์ไทย โดยเฉพาะคณะอนุกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ภายใต้สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของ มหาเถรสมาคมซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว ควรผลักดันการดำเนินงานทั้งการพัฒนาความร่วมมือ กับเครือข่ายองค์กรภาครัฐ การฝึกอบรมความรู้การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ให้กับ พระสงฆ์ที่สนใจดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ ตลอดจนการถอดบทเรียนการดำเนินงาน สาธารณสงเคราะห์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อเป็น ข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย ในปัจจุบัน ต่อจากนั้นจึงจะได้กำหนดแผนปฏิบัติการและแนวทางการสร้างเครือข่าย งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้มีความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มหาเถรสมาคม สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมและสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดความต้องการของการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับนักวิจัย เพื่อให้ สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนากิจการด้านการสาธารณสงเคราะห์ได้อย่าง เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การศึกษาวิจัยบทบาทของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศเกี่ยวกับงานสาธารณ สงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อสามารถสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจบทบาทของคณะสงฆ์ไทยที่ได้ ช่วยเหลือผู้คนเมื่อไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์หลักการสาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานิกาย ต่างๆ เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่จะทำความเข้าใจวิถีปฏิบัติและหลักคิดที่สำคัญของ พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ให้ครบถ้วนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ. (2563). *บทสนทนาและประเด็นสำคัญของ “ความเหลื่อมล้ำ”*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2559). องค์กรทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุคปฏิรูป: ความคาดหวังการปรับตัวและแนวทางการพัฒนา. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(1), 60-71.
- ชาย โปธิสิตา. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พระครูสุทิวรญาณ. (2564). การจัดการงานสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ระลอกสองในจังหวัดสมุทรสงคราม: ถอดบทเรียนพระครูพิศิษฐ์ประชาชนาณ, ดร. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 8(5), 114-122.
- พระเทพปวรเมธี. (2562). *จากปฏิรูปสู่การปฏิบัติ: แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต. (2558). *การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และคณะ. (2556). *การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต และสายชล ปัญญชิต. (2563). นวัตกรรมและเครือข่ายทางสังคมจากการดำเนินงานหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ไทย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 5(3), 1-10.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ. (2563). *โครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย* (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- พินิจ ลาภธนานนท์ และสายชล ปัญญชิต. (2563). *วิถีพุทธศาสนาเพื่อสังคมในต่างประเทศ*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- พินิจ ลาภธนานนท์ สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วณิชชานนท์. (2564). สังคมวิทยาของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม: บทวิเคราะห์ว่าด้วยงานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 25-38.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2563). *แก่นสาธารณสุขสงเคราะห์ในคัมภีร์พุทธ*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.